

FØROYAR Í DAG

Ritstjórar: W. HEINESEN og HEÐIN BRÚ

Sjálvstýri — lótir ella verunleiki.

Vit lesa í tí nýggja blaðnum »Tímin«:

»Viljin til at vit sum fólk skulu seta fót undir egðið bord er reiðuliga sterkur hjá einum stórum meiriluta av føroyingum, men hitt vanliga, sum hevur ljóðað, hevur verið: Vit orka ikki at bera eitt sjálvstýri figgjjarliga. Nú, ta ið gullstreymur flýtur inn yvir landið, nú ber saktans til at gjalda eina dýra administratión. Men í vanligum tíðum, tá ið arbeiðsloysi og kreppa leggja teirra nývandi dimmi yvir fólkid — hvør orkar tá at bera hina tungu skattabyrðina?»

Hesin blaðskrivarin veit ikki hvat hann skal siga til hetta. Og so gongur hann uttanum og rópar tað »tóm propaganda«. Hann uggar seg við, at »vit, sum innitil fyri einum 80 árum síðani einans lótu til Danmarkar, skulu vit í hesi hálvthundrað ár verið farnir so langt av leið út í studningar-íðuna, at vit ikki kunnu koma aftur á leið? Verri enn so!»

Høvundurin veit ivaleyst ikki, at fyri 80 árum síðani búðu minni enn 9000 menniskju her í oyggjunum. Hesi fáu menniskju livdu undir eini samfelagsskipan, ið var slik, at tey kundu liva av tí, ið bøurin, seyðahaldið, bakkin, heima-fiskiskapur og onnur veidda gav.

Vit mugu als ikki halda, at henda samfelagsskipan var so heilt lættvint at halda uppi. Nei, tað gekk als ikki sum fótur í hosu. Samfelagsskipanin hjá teimum gomlu føroyingunum var hørð, ja í mongum færi næstan ómenniskjálaga strong. Hon gjørdi tað neyðugt at halda barnatalið niðri; jarðarleys menniskju fingi ikki giftingarloyvi, og tann ognarleysi fekk ikki loyvi til at hava bát. Bert á tann hátt varð tað gjørligt at fáa tað patriarkalska føroyska bóndasamfelagið at halda sær uppi og bera sína høgu bóndasiðmenn-ing.

Í okkara døgum bógva um lag *triggjar ferðir* so nógv menniskju her heima sum í árunum um 1860, og hesi menniskju byggja eitt sam-felag av heilt øðrum slag enn tað litla bóndasamfelag, ið okkara for-fedrar høvdu.

Livikorini hjá Føroyingum hava altíð verið hørð. Men tað er tann stóri munurin á fyrr og nú, at

í gamlar dagar var ein vissur tolu-ligur livimáti atkomiligur fyri tað føroyska samfelagið — um so var, at ikki heilt frágera hendingar komu uppi. Soleiðis er tað, sum vit øll vita, ikki nú longur. Tað nútíðar føroyska samfelagið kann ikki longur breyðføða seg við sínum heimliga náttúruhúshaldi. Tað ber ikki til at venda aftur til tey víðurskifti, ið vóru í gomlum døgum, hvørki víðvikandi fólkatali ella livimáta. Tað nýmótans føroyska samfelagið er grógvið upp uttanum handil og fiskiskap. Vit vita av tungum royndum, at handil við fiski er ein hættisligur happadráttur og at einhver mis-eyndna verunliga elvur kreppu, neyð og niðurgongd við sær til alt samfelagið.

Tað er so lætt at kasta uppá nakkan at tí hjálpi, ið stendst av at vit eru lið av einum størri samfelag, ið kann vera at týða til tá ið á »stendur og koma okkara figgjjarliga húshaldi til góðar. Men um vit verunliga meina nakað við figgjjarligt sjálvstýri, eru vit illa hjálpin við bert orðabrask. Ja, vit eru leidd og kedd av hesum lættvunnu máliskunum, ið nú skjóta upp sum hundaland í há-konjunkturinum. Vit trúgva ikki hesum lættsintu rópunum: »Meiri enn so!» ella »Minni enn so!» Tað vit ynskja og krevja, er eitt bersøgið svar til henda átreingjandi spurningin: Kann eitt sjálvbjargið føroyskt samfelag haldast uppi — figgjjarliga, mentunarliga, politiskt?

Nú fyrst *figgjjarliga*. — Tað eru ivaleyst ikki nógvir hugsandi føroyingar, ið trúgva, at figgjjarligt sjálvbjargni kann vinnast uttan ígjøgnum figgjarskipan (planøkonomi), gjøgnumførd út í æsir — um lag sum tær russisku fimmárs skipaninar, sum so nógv gný hefur staðið av.

Óg vit eggjast til at spyrja, um tað liðið her heima, ið umboðar »tað privata initiativið« tá ið á stendur verunliga vil samtykkja, at úrslitið av teirra úrslitið av teirra »initiativið« rett og slætt verður nýtt í samfelagsins tænastu, — tað sum í nútíðar málbrúki verður rópt *nationaliserað*. Óg tað ivaleyst í nógv størri stig enn sum nú hevur verið undir kriggsárunum og hevur elvt so mikla illstøðu.

Sjaldan vinnur sovandi maður sigur. Vit vinna ikki figgjjarligt sjálvstýri uttan við stórum persónligum offri. Satt er tað, at vit fyri okkara *ideellu* ætlan ikki eiga at skýggja hesi stóru offur. Men latið okkum nú fáa siggja, hvussu tað liðið, ið situr við ognunum, fer at bera seg tá ið tess offur-vilji skal roynast í verki. Eitt er at sita og skriva ósandi blaðgreinir í hesi frammíur gulltíð, eitt annað er at halda fast við hetta *ideal* tá ið fátækra tíðir koma aftur.

Nú spurningurin um tað *mentunarliga*. Hann er nakað tað sama. At byggja eitt mentunar-liv upp á føroyskum botni krevur eisini okkara ýtarstu áttøk. Tað er ikki nóg mikið at skriva nationalar blaðgreinir á vánaligum føroyskum máli. Hann, ið hevur tókka til føroyskt mál og føroyska mentan, eigur fyrst og fremst at kenna sína skyldu at gera seg kunnigan við tað, sum føroyskt er, royna við skili at granska okkara tāmutu søgu, fata fedranna sinni og serkenni. Men hetta aleina er ikki nóg mikið. Hann, ið verunliga vil leggja seg eftir føroyskari mentan, má eisini kanna nordurlenska søgu og mentan. Bert sum eitt lið í nordurlenskum samanhangi hevur okkara litla føðiland týðning útyvir tað reint bygðaliga. Men heldur ikki hetta er nóg mikið. Áðrenn vit kunnu tala um nýmótans føroyskt mentunarliv av týðningi, mugu vit seta alla orku í at uppeggja og framala føroyskar bókmentir, føroyskar kunst, føroyskan anda og mentunar-jørdildi. Her liggur eitt stórarbeiði fyri honum, ið av sonnum vil fæna sínum fólk og landi. Mangir føroyingar, eisini núlivandi, hava gjørt soverðið stórarbeiði í hesum máli og eiga okkara tækk. Men sum víðurskiftini eru í løtuni, mugu vit leita við sjóneyku í tí politiska arvanum fyri at finna føroyskanútiðarmentan. Bert róp og skról um mentunar-liga at standa á egnum beinum trýtur ikki.

Síðani er spurningurin um okkara politiska sjálvbjargni. Her ræður fyrst og fremst um at gera seg kunnigan við hvat fyri sjálvbjargni tað er, vit ynskja. Vit hava ivaleyst av margháttingum, ið hava hendan spurning sum ein frynsa á slirabandinum. Teir stuttleika sær yvir at hugsa um

Føroyar sum eitt litlið Island ella Írland, ella kanska sum eitt litlið Noreg, við einum presidenti ella jalli í stavnhettu og sjóstúku, og við diplomatiskum útsendingum víða hvar. Hesar nationalu pyntu-dukkurnar hava einki betri uppi-borið enn at sita á kjerubreyt ímillum tey stóru politisku trøllini. Meiri hugsandi føroyingar duga ivaleyst væl at skilja ímillum mál-isku og verunleika — millum tað, ið bert er tómt reyp, og tað, ið sémir seg ein litlan grønran kvist á tí nordurlenska trænum. Teir vita, at sjálvbjargni er ikki ein sperðlasneis, vit fáa til gávis, men tað er ein dýrgripur, sum vit sjálv mugu stríðast fyri at fáa.

Hvat, meina vit í grundini við tjóðskaparligt sjálvbjargni?

Er tað bert fólkafundur, flagg og føðilands-sjargur? Ella er tað ikki heldur okkurt djúpari og hald-betri — eitt nú virðing fyri okkara veru sum sjálvstøðug nordurlensk fólk-eind?

Hesa virðing hava fedrar okkara vunnið seg fram til gjøgnum teirra trúføstu, blúgvu og heitu røktan av teirra menturnar-tradítiðum. Við hesum sama sinnalagnum eiga vit at royna at skapa okkara nútíð.

Orð til umhugsunnar.

Kemur óár í fólkid, er tað verri enn óár í landinum. Landið stendur til at bjarga, um tað veit væl við í grannalondunum, og hepnir menn skipa væl fyri føringini harfrá. Men verður óár í fólkkinum, í landsins síðum, tá er størsti skaði fyri hond. Tí eingin kann keypa frá øðrum landi síðir ella mannavit, um tað fer fyri skeyti ella spillist, ið áður var í landinum.

Konungs-skuggsjá, 13. øld.

Ungdómur Kirkjuligu Heima-misións

hevur stevnu í Kollafirði um Hvítusunnuna.

Mætini verða í misiðshúsinum og byrja hvítusunnuaftan kl. 8.

Vónandi koma fólk aðrastaðni frá til Kollafjarðar hvítusunnudagarnar.

Tit fáa

bestu málingina hjá okkum.

M. P. Jacobsens málrabúð.
Máltr. 323.